

Koninklijke Nederlandse Munt

ALLES OVER MUNTEN!
SPREEKBEURT INFORMATIE

www.knm.nl

WAAR KOMEN MUNTEN VANDAAN?

Het idee van geld is ontstaan doordat er op steeds grotere schaal handel werd gedreven. In het allereerste begin was er sprake van **ruilhandel**. Dit betekent dat je als je iets wilde hebben daar iets anders voor ruilde. Zoals bijvoorbeeld een brood voor appels. Of een koe (= melk) in ruil voor een varken (= vlees). Maar wat moet je doen als jij appels hebt, maar niemand heeft behoefte aan jouw appels? Dan kun je niet ruilen en krijg je ook geen andere artikelen. Daarom was het gemakkelijker om naast het ruilen ook te kunnen **betalen** met stukjes metaal. Nu konden mensen altijd goederen kopen. Het voordeel van stukjes metaal is dat het handzamer is. Munten in je portemonnee is makkelijker dan sjouwen met kisten appels. En het allergrootste voordeel is dat muntjes niet bederven. Als niemand jouw appels wil hebben, worden ze uiteindelijk rot en zijn ze niets meer waard.

Ongeveer 2.600 jaar geleden werden de eerste munten gemaakt in Klein-Azië. Het gebied dat nu het Midden-Oosten heet. De Grieken en later de Romeinen namen dit idee over en ontwikkelden hun eigen munten. Stukjes metaal van bijvoorbeeld goud, zilver, koper, brons of tin.

Elke **muntsoort** kreeg een vast gewicht en daarmee een vaste waarde. Hierdoor werden ze beschouwd als een betrouwbaar en handig **betaalmiddel**. Na het uiteenvallen van het Romeinse Rijk (ongeveer 1.500 jaar geleden) ontstonden er verschillende lokale muntstelsels, waardoor ieder land zijn eigen munteenheden kreeg. Zoals de Nederlandse gulden, de Franse Franc, de Spaanse peseta en de Italiaanse Lira. Iedere munteenheid kreeg verschillende waarde.

Bijvoorbeeld:

100 Pts (= Spaanse peseta's) was hetzelfde als 3,94 FF (= France Franc).

100 £ (= Italiaanse lire) was hetzelfde als f 0,11 (= Nederlandse gulden).

De verschillen maakten internationale handel steeds moeilijker, daarom hebben 12 Europese landen in 2002 besloten om één gezamenlijke munt in te voeren, de **Euro**. De Europese Centrale Bank heeft besloten hoe de euromunten eruit moeten zien. Aan de achterkant van de munt staat de waarde van de munt en de kaart van Europa. Op de voorzijde van de munt staan verschillende afbeeldingen. Alle eurolanden mogen zelf beslissen hoe deze voorzijde van het muntstuk eruit komt te zien. Dit noemen ze de nationale zijde.

TIP Neem verschillende munten mee naar de klas zodat je de verschillen kunt laten zien. Je kunt je klasgenoten ook laten raden uit welk land de munten komen. Op de site van ECB kun je alle afbeeldingen terugvinden en zien uit welke landen de euro's komen (www.ecb.int/euro/coins).

HOE WORDT EEN MUNT EEN MUNT?

De geboorte van een munt begint met een goed idee dat wordt voorgelegd aan het Ministerie van Financiën. Wanneer de minister het hier mee eens is, wordt een speciale commissie ingeschakeld: de Muntadviescommissie. Deze commissie schrijft een verhaal over het onderwerp van de speciale herdenkingsmunt. Hierna worden kunstenaars uitgenodigd die in een soort wedstrijd allemaal hun ontwerp voor de munt mogen inleveren.

Als het ontwerp is goedgekeurd komt de kunstenaar naar het gebouw van de **Koninklijke Nederlandse Munt**. Daar wordt de kunstenaar begeleid door de afdeling vormgeving om van het ontwerp een muntontwerp te maken. Want er zijn natuurlijk een aantal technische en wettelijke eisen verbonden aan een ontwerp van een munt waar je mee kunt betalen!

Een van de eisen is bijvoorbeeld dat een munt echtheidskenmerken heeft zoals:

- Het ‘munthuisteken’: dat is een symbool dat aangeeft dat de munten zijn geslagen door de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht.
- Het ‘muntmeesterteken’: dat is de handtekening van de muntmeester (de directeur van het Munthuis). Maar omdat een handtekening te groot is voor op een munt is hier een symbool voor gemaakt. Dit symbool is op elke Nederlandse munt te vinden.
- Een ‘randschrift’: de tekst of tekens die in de rand van een munt staan.

Dit zijn allemaal voorbeelden van echtheidskenmerken. Het zijn details die lastig na te maken of te vervalsen zijn.

Vroeger:

Vroeger maakte men van een ontwerp eerst een gipsmodel. Dat is de voorstelling in gips, een aantal keer groter dan dat de munt uiteindelijk wordt. Deze moest vervolgens op ware grootte in een stalen stempel gegraveerd worden. Die stempel is dan de ‘**moederstempel**’ wat betekent dat deze als voorbeeld voor alle andere stempels dient. Met de moederstempel wordt dan een werkstempel gemaakt: heel hard wordt er met de stempel op een andere stalen prop geslagen. Dan krijg je de afbeelding in spiegelbeeld. Dat is precies wat een stempel moet zijn, want anders kun je niet lezen wat er op een munt staat!

Nu:

Tegenwoordig wordt het ‘**modelleren**’ gedaan op de computer en kan er direct een werkstempel/ spiegelbeeldstempel worden gemaakt met een laser. Voor elke munt heb je twee stempels nodig, een voorzijde stempel en een keerzijde stempel. In ons land staat de Koningin altijd op de voorzijde van de munt.

Als iedereen tevreden is over de stempels, worden deze vaak nog even gepolijst. Dat is het heel goed oppoetsen met diamantpasta van de gladde oppervlakten in een munt. Hierdoor wordt het verschil tussen het reliëf en de achtergrond veel groter. Mat tegenover glanzend. Dat maakt een munt heel mooi om naar te kijken. Als de munt alleen gemaakt wordt voor in je portemonnee wordt het verschil niet zo benadrukt.

Van metaal tot betaalmiddel:

Muntgeld wordt gemaakt van metaal. De verschillende **muntenheden** worden gemaakt van verschillende soorten metaal:

- De 1, 2 en 5 eurocent munten zijn gemaakt van verkoperd staal (= een metaalsoort).
- De 10, 20 en 50 eurocent munten zijn gemaakt van koper, aluminium, zink en tin.
- De 1 en 2 euromunten zijn tweekleurig en bestaan uit nikkel, koper en messing. De binnenring van de 1 euromunt is zilverkleurig en de buitenste ring is goudkleurig. Bij de 2 euromunt is dit precies andersom.

Muntgebouw Tientje

De grondstoffen van de munten worden in metaalfabrieken gemengd en verwerkt tot grote rollen metaal. Deze rollen worden in lange smalle stroken gesneden. Uit die stroken worden platte plaatjes gehaald. Deze heten **rondellen**. Deze rondellen zijn helemaal glad en hebben nog geen waarde. Je kunt er nog niet mee betalen.

De rondellen gaan naar een muntpers. Een **muntpers** is een heel grote machine die met veel kracht munten kan slaan. De stempel van de voorzijde van de munt wordt bovenin de muntpers geplaatst. De stempel van de keerzijde komt onderin de muntpers. Met hele grote kracht (denk aan de kracht van een paar olifanten!) drukt de muntpers de stempels in een rondel. Het slaan van de munten kan enorm snel gaan. De snelste muntpers slaat 750 munten per minuut!

Zodra de rondel tot munt is geslagen krijgt het waarde en wordt het een betaalmiddel. Muntjes voor je portemonnee belanden in een bak onderaan de machine. Muntjes die speciaal voor verzamelaars worden gemaakt, worden met een gehandschoende hand van het stempel gepakt en in een capsule gedaan, zodat deze puntgaaf en stofvrij blijft.

Muntjes voor je portemonnee mogen namelijk kleine krasjes hebben, omdat dat anders toch ook in het dagelijks gebruik gebeurt. Deze muntjes worden door een andere machine geteld en in rolletjes of zakjes verpakt. Deze rolletjes of zakjes worden dan door het waardetransport opgehaald en in opdracht van **de Nederlandsche Bank** verspreid over o.a. banken en winkels.

TIP Op de site van Klokhuis (www.klokhuis.nl) kun je een film terugvinden hoe munten ontworpen en geslagen worden. Dit filmpje kun je ook aan je klasgenoten laten zien tijdens je spreekbeurt.

WAT KUN JE ZIEN OP MUNTEN?

Een munt heeft twee zijdes. Aan de keerzijde van de munt staat de waarde van de munt. Op de voorzijde van de munt staan verschillende afbeeldingen. Alle eurolanden mogen zelf beslissen hoe deze kant van het muntstuk eruit komt te zien. Dit noemen ze de **nationale zijde**.

Sommige landen kiezen voor portretten (zoals in Nederland Koningin Beatrix). Andere landen kiezen voor belangrijke gebouwen (zoals in Duitsland de Brandenburger Tor). Een land mag zelf kiezen of ze 1 afbeelding gebruiken voor alle verschillende muntjes of dat ze verschillende afbeeldingen gebruiken. België heeft bijvoorbeeld op ieder muntje een afbeelding staan van Koning Albert II.

Muntgebouw Vijfje

Italië heeft juist op ieder muntje weer een andere afbeelding staan.

Daarnaast zijn er speciale echtheidskenmerken bij munten opgenomen. Als op een munt deze officiële kenmerken staan weet je zeker dat het geen vals geld is en dat de munt door de Koninklijke Nederlandse Munt is gemaakt.

Munthuis teken

Op de meeste munten kun je het Munthuis teken terugvinden. Op de Nederlandse munten staat de Mercuriusstaf als teken. Mercurius was een Romeinse God van handel en verkeer. Zo kun je zien dat de munt bij de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht geslagen is. Dit teken blijft altijd hetzelfde.

Muntmeesterteken

Op de meeste munten staat ook het Muntmeesterteken. Dit is de handtekening van de muntmeester (= de directeur van het munthuis). De huidige muntmeester, meneer Brouwer, heeft gekozen voor koerszettende zeilen als teken. Dit heeft hij gedaan omdat zijn overgrootvader (de vader van zijn opa) kapitein was op een schip. Als er een andere muntmeester komt, dan kiest die een ander eigen teken.

Naast de waarde, de nationale zijde en de speciale echtheidskenmerken kun je nog meer ontdekken op munten.

Jaartal

Op de munten staat een jaartal. Dit is het jaar waarin de munten zijn gemaakt. De euro werd pas in 2002 wettig betaalmiddel, maar toch bestaan er munten met het jaartal 1999, 2000 en 2001. Dit komt omdat er zoveel munten moesten worden gemaakt voor 1 januari 2002, dat ze al in 1999 zijn begonnen met het slaan van de munten.

WIE MAAKT MUNTEN?

In een munthuis worden de munten van een land geslagen. Bijna ieder land heeft een eigen nationaal munthuis waar dit gebeurt. Sinds 1567 wordt het Nederlandse muntgeld geslagen bij de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht. Niemand anders mag in Nederland munten slaan.

De Koninklijke Nederlandse Munt is één van de oudste bedrijven van Nederland. Zij slaan in opdracht van de Nederlandse Staat de euromunten.

Hiernaast ontwerpen en maken zij bijzondere munten en penningen voor speciale gelegenheden en voor de verzamelaars. Doordat ze al eeuwenlange ervaring hebben in het ontwerpen en maken van munten en penningen, mag de Koninklijke Nederlandse Munt zich een muntexpert noemen. Vanaf 16 augustus 1999 is het predicaat Koninklijke afgegeven. Dit is een soort onderscheiding waardoor het woord “**Koninklijk**” in de naam gebruikt mag worden.

De meeste landen hebben, net als Nederland maar één nationaal muntenhuis. Sommige kleinere landen hebben geen eigen munthuizen. Daarom laat Luxemburg haar munten bijvoorbeeld ook wel eens slaan bij de Koninklijke Nederlandse Munt. En Duitsland is weer zo groot dat ze vijf munthuizen hebben.

De Europese Centrale bank heeft de regels gemaakt over het maken van munten. Het is belangrijk dat alle munten er precies hetzelfde uitzien (qua vorm en gewicht) omdat alle euromunten in alle landen gebruikt moeten

kunnen worden. Bijvoorbeeld bij een betaalautomaat of bij een winkelwagentje. De ECB controleert de munthuizen zodat ze zeker weten dat iedereen de munten op de juiste manier maakt.

WAARDE VAN GELD

Gouden en zilveren munten waren vroeger precies hun gewicht in goud en zilver waard. Als je een munt zou omsmelten naar een klompje goud dan had ook het **goudklompje** nog steeds dezelfde waarde. Omdat goud en zilver nog maar moeilijk te vinden zijn, zijn deze grondstoffen erg duur geworden. Hierdoor zouden de munten meer waard zijn als ze zouden worden gesmolten. Dat zou natuurlijk vreemd zijn.

In plaats van ‘echte’ waarde werken we nu met een ‘afgesproken’ waarde. Deze afspraken worden gemaakt door de centrale banken van ieder land. In Nederland is dit de Nederlandsche Bank (= DNB) en in Europa de Europese Centrale Bank (= ECB). De Nederlandsche Bank is geen gewone bank. Je kunt er geen rekening openen, geld lenen, sparen of pinnen. Het is een bank die veel doet voor jouw geld. Ze letten er bijvoorbeeld op dat banken zorgvuldig omgaan met het geld dat op jouw rekening staat. DNB zorgt ervoor dat de prijzen in ons land niet teveel stijgen. En er wordt gecontroleerd of er vals geld in omloop is. Het is eigenlijk de **geld controleur** van Nederland.

TIP Extra uitleg:

Intrinsieke waarde = de waarde van het materiaal waarvan de munt is gemaakt.

Nominale waarde = het bedrag dat op het geld staat.

Verzamelwaarde = het bedrag wat iemand er voor wilt betalen.

VERSCHILLENDE MUNTEN

Euromunten

De bekendste munten zijn natuurlijk de **euromunten**. Dit is vanaf 1 januari 2002 het wettelijke betaalmiddel in Nederland. Er zijn acht verschillende euromunten: 1, 2, 5, 10, 20, 50 eurocent en 1 en 2 euro. Naast de euromunten zijn er ook zeven euro biljetten.

Herdenkingsmunten

Een herdenkingsmunt is een speciale munt die alleen wordt uitgegeven wanneer er iets te vieren valt. Bijvoorbeeld ter ere van een **bijzondere gebeurtenis**, jubileum, herdenking of speciaal persoon van betekenis voor ons hele land. Het Beeldhouwkunst Vijfje is de allernieuwste Nederlandse 5 en 10 euro herdenkingsmunt.

Een **herdenkingsmunt** is een wettig betaalmiddel, maar wel alleen in het land van uitgifte. Dus met de Nederlandse herdenkingsmunt mag je alleen betalen in Nederland. Omdat herdenkingsmunten meestal worden verzameld, kom je ze niet zo vaak tegen.

Herdenkingsmunten zijn wel makkelijk te herkennen omdat ze een andere nominale waarde (= het bedrag dat op het geld staat) hebben dan de euromunten. Ze zijn bijvoorbeeld 5 of 10 euro waard.

2 Euro herdenkingsmunten

Vanaf 2004 mogen de eurolanden per jaar ook 2 euro herdenkingsmunten uitgeven. Deze 2 euro herdenkingsmunten zijn wettig betaalmiddel in het hele **eurogebied**. Deze munten zien er aan de keerzijde (= muntzijde) uit als gewone 2 euro munten. De voorzijde (= nationale zijde) heeft echter een nationaal thema, anders dan de gewone 2 euromunt met Koningin Beatrix.

De eurolanden kunnen ook besluiten om gezamenlijk een 2 euro herdenkingsmunt uit te geven. Alle landen gebruiken dan hetzelfde ontwerp. De 2 euro herdenkingsmunt van 2012 heeft het thema '10 jaar euro' gekregen. In januari 2012 was het namelijk tien jaar geleden dat de euromunten en -biljetten in omloop kwamen. Deze bijzondere munt herdenkt dat alle 17 lidstaten van de eurozone hun nationale munt verruilden voor de euro.

50 Jaar Wereld Natuur Fonds
5 euro

Penningen

Bij de Koninklijke Nederlandse Munt kunnen ook **penningen** worden gemaakt. Dit zijn ‘munten’ waar je niet mee kunt betalen. Ze hebben alleen een emotionele waarde. Het is een mooie en tastbare herinnering aan een bijzondere gelegenheid. Je kunt dan zelf aangeven van welke materialen je de penning wilt laten maken en welk ontwerp er op moet komen te staan.

TIP Je kunt aan je klasgenoten de opdracht geven om een klassenpenning te ontwerpen. Dan moeten ze aangeven van welk materiaal de penning wordt gemaakt, welke kleur de penning krijgt en welk ontwerp er op moet komen te staan.

MUNTKWALITEIT

Om de ‘**verzamelwaarde**’ te kunnen vaststellen is het belangrijk om antwoord te krijgen op een aantal vragen. Verzamelaars willen weten wat de oplage (= het aantal munten) is van de betreffende munt. Want hoe minder er zijn gemaakt, hoe hoger de waarde.

Ze controleren of munten beschadigd zijn. Hoe meer beschadigingen, hoe lager de waarde. En ze controleren in welke kwaliteit de munt is geslagen.

Circulatiekwaliteit

De munten die je tegenkomt in je portemonnee of in je spaarpot, zijn geslagen in circulatiekwaliteit. Deze munten gaan van hand tot hand en lopen hierdoor slijtage op en kunnen dan ook makkelijk beschadigen.

Proof

De kwaliteit Proof is de hoogst haalbare kwaliteit. Zowel de muntplaatjes (= rondel) als de stempels zijn gepolijst. Hierdoor krijgen de munten extra glans. De munten in **Proofkwaliteit** worden vaak in een zeer beperkte oplage geslagen en door speciale muntpersen. Proofmunten kunnen snel beschadigen, zelfs het kleinste krasje is meteen zichtbaar. Daarom mag je deze munten alleen aan de randen vastpakken en worden ze met de grootste zorg behandeld. Elke Proofmunt wordt voorzichtig, een voor een, van de machine gehaald en ter bescherming verpakt in een capsel (= een soort plastic hoesje) om beschadigingen te voorkomen.

Brilliant Uncirculated (= BU)

Een munt krijgt de kwaliteitsnaam **BU** zodra die uit de muntpers komt, maar voordat de munt in de metalen opvangbak valt. Deze munten mogen niet op elkaar vallen en moeten dus snel worden opgevangen, zodat ze **onbeschadigd** blijven.

Ook deze muntkwaliteit wordt in een beperkte oplage geslagen, waardoor ze specialer en dus waardevoller zijn dan de munt in je portemonnee.

**50 Jaar Wereld Natuur Fonds
10 euro**

HOE VERZAMEL JE MUNTEN?

Verzamelen van munten is leuk, interessant en als je het goed doet krijg je een **'waardevolle'** verzameling.

Waar begin je?

Beginnen met munten verzamelen is simpel. Pak je eigen portemonnee en/of spaarpot en maak deze leeg. Draai alle munten om zodat de nationale zijdes bovenliggen. Nu kun je kijken hoeveel verschillende euromunten je hebt. Met een beetje geluk heb je dan al meteen een mooi begin van een euromunten verzameling.

TIP Neem een vergrootglas mee naar school en laat zien dat je met een vergrootglas veel leuke dingen kunt zien op een munt. Laat klasgenoten zoeken naar het munthuisteken en het munt-meesterteken.

Verzamelen van een land of een thema

Het verzamelen van munten heet **numismatiek**. Dit woord komt van het Latijnse woord numisma. Je kunt ook het woord muntkunde gebruiken.

Veel verzamelaars beginnen vaak met het verzamelen van munten van één land (bv Nederland) en breiden dat later uit met bijvoorbeeld één soort munten: bijvoorbeeld bijzondere 2 euro munten of munten waar dieren op zijn afgebeeld. Ook kan je je verdiepen in oude munten, zoals de gulden of Griekse en Romeinse munten.

Munten kopen

Om je verzameling uit te breiden kan je naar de winkel van een munthandelaar gaan. Ook op internet worden er veel munten verkocht. En er zijn regelmatig beurzen waar je naar toe kan gaan om muntjes te kopen.

De **Koninklijke Nederlandse Munt** maakt ook nieuwe munten. Op de website (www.knm.nl) staan alle bijzondere munten.

Als je net begint met verzamelen kun je ook aan je familieleden vragen of je mag kijken of zij munten hebben die jij nog mist. Dan kun je deze ruilen met een muntje dat je niet voor je verzameling nodig hebt.

Munten bewaren

Als je een muntverzameling hebt is het goed bewaren van je munten erg belangrijk: zorg ervoor dat ze droog en stofvrij worden bewaard en dat ze niet tegen elkaar aan kunnen komen zodat er geen krassen op komen. Hiervoor kun je een speciaal mapje gebruiken.

Driekruinenboom 10 cent 1941

Munten verzamelen is natuurlijk vooral leuk omdat je op zoek moet gaan naar munten die je nog graag wilt hebben of mist in je verzameling. Dus je moet echt gaan **speuren**. En wist je dat oude munten die vroeger niets of heel weinig waard waren, nu misschien wel heel veel geld opleveren? Hoe zeldzamer de munt, hoe hoger de waarde van de munt. Een 2 1/2 cent munt uit 1942 (waarvan er nog ongeveer 30 exemplaren in de wereld zijn), is nu wel 10.000 euro waard!

2 1/2 Cent Nederland 1942

TIP Als je zelf munten spaart kun je deze aan je klasgenoten laten zien. Als je dit nog niet doet kun je aan de klas vragen of iemand munten spaart. Misschien kan hij of zij de verzameling een keer meenemen naar school.

WIST JE DATJES

Er zijn heel veel interessante **weetjes** over munten en geld. Je kunt deze informatie gebruiken om ze in jouw spreekbeurt te verwerken. Je kunt de vragen ook gebruiken om ze aan jouw klasgenoten te stellen. Dan kun je vragen wie het antwoord weet en kun je zelf controleren of het antwoord klopt.

Weet jij in welke landen er met de euro wordt betaald?

In de volgende landen kun je betalen met de **euro**: België, Cyprus, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Slovenië en Slowakije.

Monaco, San Marino en het Vaticaan zijn geen lid van de eurozone, maar hebben wel eigen euromunten.

Weet jij wat er met de oude munten is gebeurd?

Sinds 28 januari 2002 kan er alleen nog met de euro worden betaald. 'Oude' munten (guldens, kwartjes, dubbeltjes en stuivers) kon je **omwisselen** bij de bank voor euromunten. Deze munten werden eerst ongeldig gemaakt. De muntjes werden omgevormd tot een soort ribbelchips zodat je er geen echt geld meer van kon maken. Het metaal dat overbleef is verkocht aan de metaalindustrie.

Vanaf 2007 kun je geen gulden munten meer bij de bank omwisselen voor euromunten. Dus als je nu nog guldens vindt kun je deze aan je verzameling toevoegen. Misschien worden ze ooit wel veel geld waard!

Dubbele gouden dukaat

Waarom staat er een hoofd op een munt afgebeeld?

Op veel, maar niet op alle (euro)munten is een hoofd te vinden en daar is een reden voor. Vroeger was een koning of keizer de belangrijkste persoon van een land. Hij bezat alle macht en mocht alle beslissingen nemen. Daarom werd zijn hoofd op de munten afgebeeld. En dat doen we nu nog steeds. Op de Nederlandse euromunten staat daarom het portret van Koningin Beatrix. Als landen geen koning of koningin hebben kiezen ze voor een andere nationaal teken (= symbool). Dit kunnen bijvoorbeeld gebouwen zijn of toch een hoofd. Maar dan van een beroemd iemand.

Wie heeft het zakgeld uitgevonden?

We weten eigenlijk niet wie het zakgeld heeft uitgevonden. Het woord 'zakgeld' komt van het geld dat iemand in zijn broekzak heeft. Zakgeld is bedoeld voor kinderen als iets extra's om leuke dingen van te kopen, maar vooral om te leren met geld om te gaan.

In de jaren '50 kregen kinderen van 12 jaar ongeveer 20 cent zakgeld per maand. Nu krijgen kinderen van 12 jaar gemiddeld 12 euro zakgeld per maand. Dat is wel wat anders dan toen, maar nu is alles ook veel duurder natuurlijk.

Waarom is een munt van 5 cent groter dan een munt van 10 cent?

Munten hebben verschillende maten omdat anders geldautomaten het verschil niet herkennen. Als iedere munt telkens een stukje groter zou worden, dan wordt de 2 euromunt best wel groot. En hele grote munten, dat is niet zo handig in je portemonnee!

Daarom is ervoor gekozen om het muntgeld te verdelen in series. Zo is 1, 2 en 5 cent de laagste serie. Daarna komt een serie van 10, 20 en 50 cent. En de hoogste serie is die van 1 en 2 euro. Binnen zo'n serie is de kleur van de muntjes hetzelfde en is het muntje met meer waarde een stukje groter dan de vorige. Om dus te voorkomen dat de duurste munten te groot gaan worden, begint de nieuwe serie met een wat kleiner muntje dan de grootste van de vorige serie. Dus: 10 cent is kleiner dan 5 cent. En 1 euro is weer kleiner dan 50 cent.

Maar je kunt ze dus ook door de verschillende kleuren uit elkaar houden. De muntjes van 1, 2 en 5 cent zijn roodkleurig, gemaakt van staal met een laagje koper. De 10, 20 en 50 cent muntjes zijn gemaakt van koper, aluminium, zink en tin en zijn geelkleurig. En de 1 en 2 euro munten tot slot zijn een combinatie van laagjes nikkel, koper en messing. De binnenring van de 1 euromunt is zilverkleurig en de buitenste ring is goudkleurig. Bij de 2 euromunt is dit precies andersom.

Wie kent spreekwoorden waar het woord "geld" of "munt" in voorkomt?

- Met klinkende munt betalen = met contant geld betalen.
- Met gelijke munt betalen = hetzelfde terugdoen.
- Munt uit iets slaan = ergens voordeel uit halen.
- Waar voor je geld krijgen = tevreden zijn met je aankoop of ruil.
- Het geld groeit me niet op de rug = iemand heeft niet genoeg geld om zomaar uit te geven.
- Hij zwemt in het geld = iemand is heel erg rijk.
- Geld maakt niet gelukkig = hoe gelukkig je bent wordt niet alleen bepaald door geld.

25 - Jarig regeringsjubileum
koningin Wilhelmina 1923

PROEFJES

Het is ook altijd leuk om tijdens je spreekbeurt een proefje te doen. Dan kun je iets aan je klasgenoten laten zien en er vragen over stellen.

Proefje:

Wat gebeurt er als je een munt van 10 eurocent in een schaalkje azijn legt?

TIP Bij dit proefje moet je tussendoor 1 week wachten. Dat is natuurlijk een beetje lang. Maak daarom thuis 1 week voor je spreekbeurt ook een proefje klaar. Dan kun je tijdens de spreekbeurt het resultaat meteen laten zien.

Nodig

- Munt van 10 eurocent
- Glazen schaalkje
- Azijn
- Eetlepel

Stappen

1. Leg de munt in het schaalkje.
2. Doe 2 eetlepels azijn in het schaalkje.

Vraag

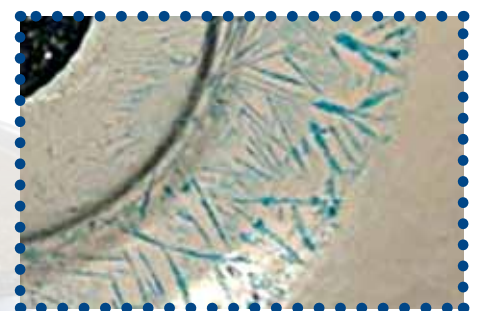
Wat denken jullie dat er gebeurt als de azijn verdampt?

3. Pak het proefje van thuis te voorschijn en vertel dat je dit schaalkje thuis 1 week hebt laten staan.
4. Laat iedereen het schaalkje zien met de munt erin.

Antwoord

Er zijn blauw-groene kristallen ontstaan op het glazen schaalkje en op de munt.

Munten van 10 cent zijn namelijk gemaakt van koper, aluminium, zink en tin. Het koper van de munt reageert op de zuurstof uit de lucht en op het azijn. Hierdoor ontstaat koperacetaat. Dit is een stof die niet verdampt maar achter blijft en zorgt voor de blauw-groene kristallen.

Bron: www.proefjes.nl

China gouden Panda
premium

Proefje:

Hoe kun je een paperclip de kleur van koper geven?

TIP Bij dit proefje moet je tussendoor 1 dag wachten. Maak daarom thuis 1 dag voor je spreekbeurt ook een proefje klaar. Dan kun je tijdens de spreekbeurt het resultaat meteen laten zien.

Nodig

- Metalen paperclip
- Glazen schaalpje
- Munt van 5 eurocent
- Azijn

Stappen

De kleur van een metalen paperclip is zilvergrijs. Je kunt hem de kleur van koper geven.

1. Leg de paperclip in het schaalpje.
2. Leg de munt ook in het schaalpje.
3. Doe een laagje azijn in het schaalpje, zodat de paperclip en de munt ondergedompeld zijn.

Vraag

Wat denken jullie dat er gebeurt als de azijn verdampst?

4. Pak het proefje van thuis te voorschijn en vertel dat je dit schaalpje thuis 1 dag hebt laten staan.
5. Laat iedereen het schaalpje zien.

Antwoord

Zowel de munt als de paperclip hebben een roze koperkleur gekregen.

De munt is gemaakt van koper. Als je koper in azijn doet, dan wordt het oppervlak mooi schoon gemaakt. Ook lost er een klein beetje koper op waardoor er ook hele kleine deeltjes koper in de azijn komen. De koperdeeltjes blijven aan de paperclip vastzitten, waardoor de paperclip een dun laagje koper krijgt. Dit heet verkoperen.

In de azijn zitten nu koperdeeltjes dus dit kun je niet meer gebruiken. Spoel de azijn weg en maak het glazen schaalpje goed schoon.

TIP LET OP!!: Munten uit je verzameling mag je nooit met azijn behandelen.

WOORDENBOEK

Moederstempel	=	de voorbeeld stempel voor alle andere stempels, hiermee worden de werkstempels gemaakt.
Munthuisteken	=	een symbool dat aangeeft dat de munten in Utrecht zijn geslagen.
Muntmeester	=	de directeur van het Munthuis.
Muntmeesterteken	=	de handtekening van de muntmeester, het symbool op de munt.
Muntpers	=	een heel grote machine die met veel kracht twee stempels tegen een muntplaatje kan slaan, waardoor het plaatje (rondel) verandert in een munt.
Numismatiek	=	het Latijnse woord voor het verzamelen van munten (= muntkunde).
Penningen	=	munten waar je niet mee kunt betalen. Deze munten hebben geen nominale waarde.
Proof	=	de hoogst haalbare kwaliteit om munten te maken.
Randschrift	=	de tekst of tekens die in de rand van een munt staan.
Rondellen	=	de platte rondjes die door de muntpers gaan om een muntje te worden.
Intrinsieke waarde	=	de waarde van het materiaal waarvan een munt is gemaakt.
Nominale waarde	=	het bedrag dat op geld staat.
Verzamelwaarde	=	het bedrag wat iemand voor het muntstuk wilt betalen.

INFORMATIE

Wil je graag nog meer te weten komen over munten? Of zien welke herdenkingsmunten er allemaal zijn? Kijk dan ook regelmatig op de site van de Koninklijke Nederlandse Munt (www.knm.nl).

TIPS VOOR HET MAKEN VAN EEN SPREEKBEURT

- Heel belangrijk voor een spreekbeurt is een goede **voorbereiding**. Begin op tijd, dus niet de avond van te voren! Je hebt best wat tijd nodig om informatie te verzamelen, hier een verhaal van te maken en het verhaal te oefenen.
- Zoek informatie. Informatie vind je in de bibliotheek, op internet en misschien op school.
- Wat vertel je. Waarschijnlijk heb je veel te veel informatie. Wat vind je belangrijk en leuk om te vertellen en wat niet? Maak een indeling in hoofdstukken en denk aan de volgende opbouw:
 - Opening: Je vertelt waar je het over gaat hebben en waarom je het daarover gaat hebben. Probeer een leuke openingszin te verzinnen.
 - Middenstuk: Het verhaal wat je wilt vertellen.
 - Afsluiting: Je bedankt iedereen voor de aandacht en vraagt of er vragen zijn. Probeer thuis alvast een paar vragen te verzinnen die misschien worden gesteld.
- Opschrijven. Schrijf je spreekbeurt helemaal op en lees het dan een paar keer hardop voor jezelf voor.
- Maak een **spiekbriefje**. Het is niet de bedoeling dat je je tekst gaat voorlezen aan de klas. Schrijf daarom de belangrijkste onderwerpen met een paar woorden voor jezelf op. Dat is dan straks je 'spiekbriefje'. Zo weet je zeker dat je niks vergeet.
- **Oefenen**. Probeer je spreekbeurt zoveel mogelijk uit je hoofd te vertellen. Oefen eerst voor de spiegel en dan nog een keertje voor je vader of moeder, broertje of zusje.

TIPS VOOR HET HOUDEN VAN EEN SPREEKBEURT

Je hebt je verhaal goed voorbereid en nu is het zover: je staat voor de klas. Let dan op de volgende dingen:

- Misschien ben je een beetje zenuwachtig. Daardoor kan het zijn dat je zachtjes gaat praten. Let er op dat je hard genoeg praat, zodat iedereen je kan verstaan.
- Probeer **rustig** te praten. Raffel je verhaal niet af door veel te snel te praten.
- Pas ervoor op dat je niet steeds op dezelfde toon praat. Dat kan erg saai zijn voor je klasgenoten.
- Maak de woorden die je uitspreekt goed af en slik geen woorden in.
- Probeer tijdens het praten ook eens een paar gebaren te maken. Niet te veel, maar net genoeg om er een beetje levendig bij te staan. Kijk maar eens hoe mensen dat op televisie doen.
- Probeer niet te gaan wiebelen of steeds van het ene been op het andere te staan. Het is goed om je tijdens je verhaal af en toe een stukje te verplaatsen. Je hoeft niet de hele tijd op dezelfde plek te blijven.
- Kijk je **publiek** zoveel mogelijk aan. Maar kijk niet steeds naar dezelfde kinderen. Lukt het aan kijken niet zo goed (omdat je bijvoorbeeld telkens in de lach schiet of zoiets) kijk dan net over de hoofden van iedereen heen.
- Plak plaatjes en tekeningen op het bord. Zorg ervoor dat ze groot genoeg zijn zodat iedereen ze goed kan zien. Misschien kun je wel een computer of beamer gebruiken. Dat kun je altijd vragen aan je leerkracht.

Veel succes en plezier!!

Koninklijke Nederlandse Munt NV
Leidseweg 90 | Postbus 2407 | 3500 GK Utrecht
Telefoon 0900 566 30 30 (lokaal tarief)
klantenservice@knm.nl | www.knm.nl

